

УДК 351.71:004

Л. О. Матвейчук,
к. е. н., доцент, докторант,
Національна академія державного управління при Президентові України, м. Київ

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

L. Matvejciuk,
PhD in Economics, Associate Professor, Doctoral Student,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

E-GOVERNANCE: LEGAL ASPECT

У статті досліджено таку форму організації державного управління, як електронне урядування, що поступово розвивається в Україні. Проаналізовано нормативно-правову базу України з питань впровадження електронного урядування, виокремлено етапи його розвитку. Розглянуто організаційно-правові механізми розвитку електронного формату діяльності державних органів, розроблені в рамках відповідних державних програм.

Для виявлення перспектив розвитку електронного формату діяльності державних органів проаналізовано План заходів на 2015 рік з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020".

Приділено увагу важливості розбудови електронного формату співпраці в органах місцевого-самоврядування в процесі реформ із децентралізації.

Акцентовано на головних викликах, завданнях та планах розвитку електронного урядування в Україні на 2016 р., пріоритетними серед яких є: відкриті дані; електронні послуги; електронна ідентифікація; електронна взаємодія; формування якісної політики шляхом розробки Концепції розвитку е-урядування до 2020 р.; модернізація Національної програми інформатизації; посилення міжвідомчої координації шляхом посилення ролі Міжгалузевої ради з питань розвитку е-урядування; сприяння інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС.

The article studies a form e-government as a form of governance, which gradually develops in Ukraine. The legal framework of Ukraine on introduction of e-governance is analyzed, stages of its development are singled out. Organizational and legal mechanisms of the electronic format for state institutions developed under relevant government programs are considered.

The Action Plan for 2015 to implement the Programme of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Strategy for Sustainable Development "Ukraine – 2020" are analyzed to identify prospects for development of the electronic format for state institutions.

Attention is also paid to the importance of developing electronic forms of cooperation in local-government reform process of decentralization.

The attention is focused on major challenges, objectives and plans for development of e-government in Ukraine in 2016, the priority of which are: open data; electronic services; electronic identification; electronic interactions; formation of effective policy by developing a Concept of e-government by 2020; modernization of the National Informatization Program; strengthening interagency coordination by enhancing the role of the Interdisciplinary Council on development of e-government; promotion the integration of the Single EU digital market.

Ключові слова: державне управління, електронне урядування, електронний формат діяльності, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології.

Key words: governance, e-government, electronic format of, the information society, information and communication technologies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Розвиток української держави в процесі формування інформаційного суспільства вимагає сучасних форм державного управління. На сьогодні нові моделі діяльності публіч-

них органів будуються із реалізацією інформаційно-комунікаційних технологій, що є особливо затребуваним у процесі реформи з децентралізації, коли потрібно виконувати більше функцій при обмежених ресурсах. З огляду на це,

Таблиця 1. Етапи розвитку електронного урядування в Україні

Етапи	Організаційно-правові заходи щодо розвитку електронного урядування
1	2
Перший етап 1994–2006 рр.	1. Прийнято ЗУ: – «Про захист персональних даних» – 1994 р. – «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» – 1994 р. – «Про національну програму інформатизації» – 1998 р. – «Про електронні документи та електронний документообіг» – 2003 р. – «Про електронний цифровий підпис» – 2003 р. 2. Створено Національне агентство з питань інформатизації при Президенті України – 1995 р. 3. Розроблено Проект ЗУ «Про Загальнодержавну програму «Електронна Україна» на 2005–2012 роки» – 2004 р.
Другий етап 2007–2014 рр.	1. Прийнято ЗУ «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» – 2007 р. 2. Створено Державний комітет інформатизації з метою реалізації завдань побудови інформаційного суспільства та впровадження електронного урядування – 2008 р. 3. Створено Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України – 2010 р. 4. Розпорядження КМ України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні» України – 2010 р. 5. Щорічно проводиться науково-практична конференція за міжнародною участю «Дні інформаційного суспільства» (починаючи з 2010 р.) 6. Прийнято ЗУ «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» – 2011 р. 7. Розпорядження КМ України «Про схвалення Концепції створення та функціонування інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів» – 2012 р. 8. Постанова КМ України «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг» – 2013 р. 9. Створено Державне агентство з питань електронного урядування України – 2014 р. 10. Затверджено Положення про Державне агентство з питань електронного урядування України – 2014 р. 11. Постанова КМ України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.» – 2014 р.
Третій етап 2015 р. по т.ч.	1. Указ Президента «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» – 2015 р. 2. Затверджені регіональні програми інформатизації в усіх областях України – 2015 р.

виняткової уваги вимагає така форма організації державного управління, як електронне урядування, яке поступово розвивається і наразі отримує підтримку із сторони уряду.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

В Україні вагомий внесок у розвиток електронного урядування зробили українські вчені. Так, дослідженню його впровадження та розвитку присвячено праці Н.В. Грицяк, П.С. Клімушина, І.Г. Малюкова, І.П. Лопушинського, І.М. Олійченка, А.І. Семенченка, С.А. Чукут та ін.

Правова проблематика інформаційного суспільства, електронного урядування є предметом дослідження вітчизняних науковців: О.А. Баранова, В.М. Брижко, А.М. Новицького, В.С. Цимбалюка та ін. Окремо слід виділити наукові роботи 2015 року І.В. Арістової, М.Ю. Кузнецової, О.В. Радченко, А.О. Серенко.

Проблеми розвитку електронного урядування в частині українського законодавства досліджував О.В. Радченко. На його думку, чинні нормативно-правові акти, незважаючи на їх фрагментарність і хаотичність, створюють правові підстави для широкого використання в державному управлінні ІТ-технологій, електронного документообігу та електронної взаємодії органів державної влади [2, с. 283].

Нормативно-правове забезпечення впровадження електронного урядування в Україні вивчав А.О. Серенко, який проаналізував даний напрям в контексті останніх законодавчих ініціатив Президента України П.О. Порошенка. [10]. Автором досліджено особливості правового регулювання впровадження електронного урядування в Україні, виокремлено і розкрито основні ініціативи Президента України, а саме: ініціатива Digital Ukraine, відкриті дані, електронні петиції та зверненнями, реформі сфери електронного цифрового підпису, хмарні технології.

Комплексне наукове дослідження органів виконавчої влади України як суб'єкта інформаційних правовідносин в

умовах розбудови інформаційного суспільства в Україні зробили І.В. Арістова та М.Ю. Кузнецова [1]. В результаті ґрунтовних досліджень загальної теорії права, конституційного, адміністративного та інформаційного права, чинного законодавства України, міжнародного досвіду та законодавства, вченими запропоновано концепцію щодо формування теоретико-правових та методологічних засад правового регулювання інформаційних відносин за участі органів виконавчої влади України.

Дослідження правової площини розвитку електронного урядування потребує постійного аналізу науковців і практиків, особливо за останні роки, коли суттєво розширилася нормативно-правова база щодо впровадження електронного урядування в Україні.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження розвитку електронного урядування в контексті правової площини України та визначення перспектив розвитку даного напрямку відповідно до стратегії розбудови держави.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Електронне урядування в Україні стали впроваджувати, починаючи з 2000 р., відповідно до рішень Президента та Уряду. На сьогодні вже є важливі результати у цій сфері, однак існує низка питань: нормативно-правових, організаційних, науково-методичних, які необхідно вирішувати для подальшого розвитку цієї форми організації державного управління.

Розвиток електронного урядування в Україні, формування цифрових відносин влади, громадян та бізнесу відбувається під впливом державної політики. На кожному етапі розвитку були прийняті відповідні законодавчі акти, що були орієнтовані на розбудову інформаційного суспільства, впровадження технології "Електронного урядування" (табл. 1).

Активізацію розбудови інформаційного суспільства, формування електронних стосунків між його учасниками:

Таблиця 2. Завдання Плану заходів на 2015 р. щодо розвитку електронного урядування

Номер 1	Завдання на 2015 рік 2
70	Забезпечити надання послуг для громадян та бізнесу в електронному вигляді. Запровадження електронного урядування
71	Прийняття законів, що вносять порядок і послідовність створення систем електронного урядування на всіх рівнях органів державної влади. Розроблення та сприяння прийняттю закону про єдину систему електронної взаємодії
72	Реформування системи електронного цифрового підпису з метою забезпечення інтероперабельності, відповідності стандартам застосування електронного цифрового підпису в ЄС
78	Використання новітніх технологій, зокрема для забезпечення державою доступу до інформації у формі «відкритих даних»
95	Впровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» з метою забезпечення доступності інформації про державні фінанси для суспільних потреб із забезпеченням відкритої звітності за всіма коштами, використаними отримувачами бюджетних коштів, на їх офіційних сайтах із забезпеченням доступу в режимі реального часу до всіх транзакцій, що здійснюються на рахунках Казначейства
99	Запровадження системи електронних державних закупівель відповідно до зобов'язань України, визначених Угодою про асоціацію з ЄС. Створення та забезпечення функціонування електронного реєстру порушників у сфері державних закупівель
133	Створення інтегрованої бази даних контролюючих органів, спрямованої на зменшення контакту таких органів із суб'єктами підприємницької діяльності
141	Впровадження у регуляторів фінансового ринку єдиних міжнародних стандартів електронного документообігу, надання адміністративних послуг та здійснення комунікацій з учасниками ринку в електронному форматі

Джерело: [6].

державою, бізнесом та громадянами започатковано Законом України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007—2015 рр." [7]. На наступній стадії розвитку суспільства цифрових технологій урядом було схвалено Концепцію розвитку електронного урядування в Україні [9] (2010 р.), де визначено, що основним механізмом організації взаємодії між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, громадянами і суб'єктами господарювання має стати електронний документообіг з використанням електронного цифрового підпису.

Разом з тим організаційно-правовими механізмами розвитку електронного формату діяльності державних органів є механізми, розроблені в рамках таких державних програм:

- Програми економічних реформ на 2010—2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна влада" (з 2010 р.);
- Стратегії співробітництва держав-учасниць СНД в розбудові та розвитку інформаційного суспільства (з 2012 р.);
- Стратегії розвитку інформаційного суспільства (з 2013 р.);
- Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (з 2014 р.);
- Програми діяльності КМ України та Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" (з 2015 р.);
- Програми діяльності КМ України та Коаліційної угоди у 2015 році (з 2015 р.).

На сьогодні розвиток технології електронного урядування в Україні відбувається відповідно до Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" [8]. У рамках Програми діяльності КМ України та Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" урядом затверджено план заходів з виконання Програми на 2015 рік [6].

Для розуміння перспектив розвитку електронного формату діяльності державних органів проаналізовано План заходів на 2015 рік з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020". Відповідно до плану дій щодо реалізації положень Стратегії сталого розвитку "Україна — 2020" окремі пункти даного документу мають безпосереднє відношення до розвитку електронного формату діяльності державних органів і відображені у таблиці 2. Ці факти свідчать про те, що уряд країни підтримує розвиток даного напрямку і у про-

грамі розвитку держави перед міністерствами і відомствами поставлені конкретні завдання щодо розвитку даного напрямку.

Щодо програм розвитку регіонів електронне урядування визначено пріоритетним напрямом розвитку з метою підвищення ефективності діяльності місцевих держадміністрацій відповідно Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [5].

Разом з тим, побудова електронного формату співпраці особливо є актуальною у органах місцевого-самоврядування в процесі реформ із децентралізації. Підвищення якості державного управління регіональним розвитком забезпечуватиметься за рахунок підвищення ефективності діяльності місцевих держадміністрацій, удосконалення взаємодій між місцевими держадміністраціями та фізичними і юридичними особами шляхом запровадження електронного формату взаємодії.

Останнім часом активізувалась робота українського уряду щодо розвитку електронної України, про що свідчать такі дії. У лютому 2016 р. у Верховній Раді України відбулись парламентські слухання на тему "Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України", під час яких голова Державного агентства з питань електронного урядування О.В. Риженко доповів про головні виклики, завдання та плани розвитку електронного урядування в Україні на 2016 р. Пріоритетними напрямками було визначено такі:

- відкриті дані: розвиток єдиного державного веб-порталу відкритих даних, публікація пріоритетних наборів державних даних у формі відкритих даних, сприяння розвитку сервісів на базі відкритих даних;
- електронні послуги: запровадження надання пріоритетних адміністративних послуг в електронній формі відповідно до переліку 20 базових напрямів послуг ЄС;
- електронна ідентифікація: імплементація норм Регламенту 910 ЄС, розвиток альтернативних засобів ідентифікації Mobile ID та Bank ID;
- електронна взаємодія: розвиток міжвідомчого електронного документообігу та електронної взаємодії державних інформаційних систем;
- формування якісної політики шляхом розробки Концепції розвитку е-урядування до 2020 р.;

— модернізація Національної програми інформатизації; посилення міжвідомчої координації шляхом посилення ролі Міжгалузевої ради з питань розвитку е-урядування;

— сприяння інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС [4].

Важливим кроком у розвитку електронного урядування стала ухвала КМ України Постанови "Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних" у 2015 році, якою передбачається оприлюднення інформації державних даних, а також встановлюються вимоги до їх формату та структури. Розпорядники інформації повинні оприлюднити та забезпечити подальше оновлення на єдиному державному веб-порталі відкритих даних та своїх офіційних веб-сайтах відповідних наборів даних, серед яких Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців; Єдиний реєстр підприємств, щодо яких порушено провадження у справі про банкрутство; Звіти про використання бюджетних коштів; Реєстр платників податку на додану вартість та багато інших важливих для громадян державних даних [3].

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Таким чином, чинні нормативно-правові акти, незважаючи на їх декларативність, створюють правові засади використання в державному управлінні інформаційно-комунікаційних технологій, розвитку електронного урядування. Подальшим напрямом дослідження буде вивчення міжнародної правової практики розвитку електронного урядування в європейських країнах з метою гармонізації національного законодавства до стандартів ЄС.

Література:

1. Арістова І.В. Реалізація інформаційно-правового статусу органів виконавчої влади України в інформаційних правовідносинах / І.В. Арістова, М.Ю. Кузнєцова. — К.: Видавничий центр НУБіП України, 2015. — 250 с.

2. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / С.Г. Соловйов, О.Є. Бухтатий, Ю.В. Нестеряк та ін.; за заг. ред. д. держ. упр., проф. Н.В. Грицяк. — К.: К.І.С., 2015. — 320 с.

3. В Україні державні дані стануть відкритими для громадян і бізнесу [Електронний ресурс] / Державне агентство з питань електронного урядування України. — Режим доступу: [HTTP://E.GOV.UA/CONTENT/V-UKRAYINI-DERZHAVNI-DANI-STANUT-VIDKRYTYMY-DLYA-GROMADYAN-TA-BIZNESU](http://E.GOV.UA/CONTENT/V-UKRAYINI-DERZHAVNI-DANI-STANUT-VIDKRYTYMY-DLYA-GROMADYAN-TA-BIZNESU)

4. На парламентській слуханнях були названі пріоритетні напрями розвитку електронного урядування в Україні [Електронний ресурс] / Державне агентство з питань електронного урядування України. — Режим доступу: <http://e.gov.ua/content/priorytetni-napryamy-rozvytku-elektronnogo-uryaduvannya-v-ukrayini>

5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

6. Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку "Україна-2020" у 2015 році: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 р. № 213-р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>

7. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007 р. № 537-V [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

8. Про Стратегію сталого розвитку "Україна — 2020": Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10>

9. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.12.2010 р. № 2250-р [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>

10. Серенюк А.О. Нормативно-правове забезпечення впровадження електронного урядування в Україні: ініціати-ви Президента України / А.О. Серенюк / Державне будівництво. — 2015. — № 1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2015-1/doc/1/05.pdf>

References:

1. Aristova, I.V. and Kuznietsova, M.Yu. (2015), Realizatsiia informatsijno-pravovoho statusu orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy v informatsijnykh pravovidnosynakh [Implementation of information and legal status of executive power in Ukraine within informational relationships], Publishing center of the National University of Bioresources and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

2. Solovjov, S.H. Bukhtatyj, O.Ye. and Nesteriak, Yu.V. (2015), Informatsijna skladova derzhavnoi polityky ta upravlinnia: monohrafiia [Information component of public policy and management: monograph], K.I.S., Kyiv, Ukraine.

3. State Agency for Electronic Governance of Ukraine (2016), "In Ukraine, the government data will be open to citizens and business", available at: [HTTP://E.GOV.UA/CONTENT/V-UKRAYINI-DERZHAVNI-DANI-STANUT-VIDKRYTYMY-DLYA-GROMADYAN-TA-BIZNESU](http://E.GOV.UA/CONTENT/V-UKRAYINI-DERZHAVNI-DANI-STANUT-VIDKRYTYMY-DLYA-GROMADYAN-TA-BIZNESU) (Accessed 20 April 2016).

4. State Agency for Electronic Governance of Ukraine (2016), "In parliamentary hearings priority directions of development of e-government in Ukraine were named", available at: <http://e.gov.ua/content/priorytetni-napryamy-rozvytku-elektronnogo-uryaduvannya-v-ukrayini> (Accessed 20 April 2016).

5. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Decree "On approving the National Strategy for Regional Development until 2020", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF> (Accessed 20 April 2016).

6. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Decree "On approval of the action plan to implement the Programme of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Strategy for Sustainable Development "Ukraine-2020" in 2015", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80> (Accessed 20 April 2016).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2007), Law of Ukraine "On the Basic Principles of Information Society in Ukraine in 2007-2015", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (Accessed 20 April 2016).

8. The President of Ukraine (2015), Decree "On the Strategy of sustainable development "Ukraine - 2020", available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#n10> (Accessed 20 April 2016).

9. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2010), Decree "On approval of the Concept of e-government in Ukraine" from 13.12.2010 № 2250-r, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80> (Accessed 20 April 2016).

10. Serenok, A.O. (2015), "Regulatory and legal support of implementation of e-government in Ukraine: Ukraine President`s initiative", Derzhavne budivnytstvo, vol. 1, available at: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2015-1/doc/1/05.pdf> (Accessed 20 April 2016).

Стаття надійшла до редакції 10.05.2016 р.